

“Ο ΨΥΧΑΡΗΣ ΩΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ,,
“ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΙΡΗ,,

Ι'Υπὸ τὸν ἀνωτέρῳ τίτλον μία χαριτωμένη ἀληθῶς μελέτη τοῦ ἐν Κων/λει διαπρεπούς δικηγόρου καὶ λογογράφου ἐκ τῶν κρατίστων κ. Γεωργ. Ἀποστολίδον μᾶς παρουσιάζει τὸν Ψυχάρην, ὅχι πλέον ὡς αἰρεσιάρχην καὶ κατασκευαστὴν τοῦ μαλλιαροῦ ἰδιώματος, ἀλλ' ὡς συγγραφέα καὶ λογοτέχνην. Καὶ τὸν καταδεικνύει ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὡς τὸν χειρίστον τῶν μαθητῶν του. ‘Ως γνωστόν, οἱ φανατικοὶ δπαδοὶ καὶ ἔξι ἐπαγγέλματος θαυμασταὶ τοῦ ψυχαρικοῦ δόγματος ἐπιδεικνύονται, μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ διδασκάλου, καὶ τὸ « ’Ονειρο τοῦ Γιαννίρη » ὡς τὸ ἀριστοτεχνικὸν κορύφωμα τῆς μαλλιαρῆς λογοτεχνίας. « ’Ο Γιαννίρης, λέγονται, δήρως δηλ. τοῦ μυθιστορήματος — ὑπὸ τὸν δποῖον, σημειωτέον, διαφαίνεται αὐτοβιογραφούμενος καὶ αὐτοθαυμαζόμενος αὐτὸς οὗτος δ συγγραφεὺς — συμβολίζει τὴν ἐλληνικὴν μεγαλοφυΐαν », δίδιος δὲ Ψυχάρης δὲν διστάζει νὰ κηρύξῃ δτι τὸ ἐκαλλιτέχνησε μὲ ἀξιώσεις ἀθανασίας! — « ’Εκανα, λέγει, ποίημα ποῦ θά ζήσῃ! » — « Γιά σένα, λέγει ἀποτεινόμενος στὴ ἡ πανιώνια ψυχὴ τῆς Ρωμιοσύνης, εἰς τὴν δποίαν καὶ τὸ ἀφιερώνει, « γὰ σένα γίνεται βούτηχτῆς καὶ βούτηξα στὴν ἀπέραντη θάλασσα τῆς καρδιᾶς μου, στὰ πέλαγα τοῦ νοῦ μου, καὶ πῆγα νὰ ἔσκαλισω τὸ πιὸ μάβρο μαργαριτάρι τῆς ἀγάπης, ποῦ μόνος ἐγὼ ἐγὼ σοῦ οὐλη τὴν Ἐλλάδα σοῦ τὸ βρῆκα!! » Αὐτὸς λοιπὸν τὸ θαυμάσιον μαργαριτάρι, τὸ « ’Ονειρο τοῦ Γιαννίρη », τὸ παραλαμψάνει δ κ. Ἀποστολίδης, τὸ ἔξετάζει, τὸ ἀναλύει γραμμήν πρὸς γραμμήν, τὸ ἀνατέμενει ὡς ψυχολόγος καὶ ἀνατόμος καὶ καλλιτέχνης, τὸ συσφίγγει ἐντὸς τῶν δρίων τῆς στοιχειώδους λογικῆς καὶ καλαισθησίας, τὸ στρέφει πανταχόθεν, τὸ ἀπογυμνώνει, καὶ διὰ σειρᾶς ἀδρῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ δποία ἀρτύει μὲ ἄφθονον χιοῦμορ καὶ εἰδωνειαν ἀληθῶς λουκιάνειον, τὸ ἔστινάζει κυριολεκτικῶς καὶ τὸ ἀποδεικνύει ὡς τὸ ἀτυχέστερον μαλλιαρὸν κατασκεύασμα τοῦ εἰδούς του ὑπὸ ἔποψιν γλώσσης, ὑφους, πλοκῆς, συνθέσεως, δράσεως καὶ ψυχολογίας τῶν ἐν αὐτῷ προσώπων, συμμετρίας, ἀναλογίας αἰσθητικῆς, ἰδέων, εἰκόνων, παρομοιώσεων, κλπ. πλήρες δὲ περιαντολογίας, φόρτου, κοινοτοπιῶν, ἀσυναρτησίας καὶ ἐγώισμοῦ ἀφορήτου. Θά ἡτο εὐχῆς ἔργον ἀνήραία αὕτη μελέτη τοῦ κ. Ἀποστολίδου, μοναδικὴ καὶ ἀμίμητος οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ ούσιώδη στοιχεῖα της καὶ τὸν σκοπόν της, ἀλλὰ καὶ ὡς κομψογράφημα αὐτὸς καν' ἕαντο, ἔκυκλοφόρει εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων ἀνά τὸ πανελλήνιον. Θά ἡτο ἡ καυστικωτέρα κατὰ τοῦ μαλλιαρισμοῦ ἐτυμηγορία. Χαριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ‘Η μερογίον παραθέτομεν διδε τὰ δύο τελευταῖα κεφάλαια, ἵνανά νὰ δώσουν ἰδέαν τινὰ τῆς χαριεστάτης δσω καὶ νευρώδους ταύτης βιβλιοκρισίας τοῦ κ. Ἀποστολίδου.]

[’Α π ὁ σ π α σ μ α]

Ζ.

Π ΡΟ τριῶν αἰώνων ἐν Γαλλίᾳ ἐγράφοντο μυθιστορήματα ποιμενικά, δπου οἱ ἡρωες καὶ αἱ ἡρωΐδες ὡς βουκόλοι καὶ ποιμενίδες είχον τρόπους καὶ γλώσσαν μαρκησίων καὶ δουκισσῶν. Ἐφόρουν

νομίζω καὶ μεταξωτὰ διδηγοῦντες τὰς αἰγας ἢ τὰ πρόσθατα. Ἐπέπρωτο δὲ κ. Ψυχάρης, ἐμπνεόμενος πάντοτε ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς ἀναποδιᾶς, νὰ συγγράψῃ μυθιστόρημα ἀντιστρόφως δημοιον πρὸς ἐκεῖνα καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ γάλλους ἀκαδημαϊκοὺς καὶ τὸ ἄνθος τῶν παρισινῶν λογίων διμιοῦντας καὶ φερομένους ὡς οἱ βαναυσότεροι τῶν καπηλείων Ρωμαῖοι.

Ἐπόμενον ἀλλως τε ἦτο τὸ μασκάρευμα τοῦ συγγραφέως νὰ μεταδοθῇ εἰς τὴν φρασεολογίαν του. Διὸ βλέπομεν δτι οἱ Παρισινοὶ εἰς τὴν λέξιν Ἀκαδημία ἀνοίγουν τὸ στόμα δύο πῆχες· δταν ἔκαρδίζωνται μὲ τὰς κωμῳδίας τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Χαράμη δὲν τοὺς μνήσκει ἀντερο ἀπὸ τὰ γέλοια· προκειμένου νὰ χαιρετήσουν εὐλαβῶς κανένα ποιητὴν ἢ ἀκαδημαϊκὸν «κάμπουν τεμενάδες»· καὶ δταν θέλουν νὰ εἰποῦν δτι ἔχουν πολλὰ χρήματα, πολλὰ ἄρθρα καὶ πολλάς γυναῖκας, λέγουν ἀπλούστατα: «χρήματα σακκιά», «ἄρθρα μὲ τὴν ὀκᾶ» καὶ «γυναῖκες μὲ τὸ καντάρι!»

Λέξεις ἔνειναι, δσαι δὲν ἥκουσθησαν οὔτε ἀκούονται πλέον εἰς τὰς δημιλίας καὶ συναναστροφάς, ἐπωφελούμεναι τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τοῦ εὐθυμοῦντος συγγραφέως, εἰσώρημησαν εἰς τὸ βιβλίον, ὡσάν νὰ ἥτο αὐτὸ καφωδεῖον ἢ αἴθουσα προσωπιδοφόρων. Σενάτοροι, μπανκέρηδες, γκενεράλες, μπουρλόζο, ντοπροσύνη, μόμπιλα, τράβες, μεδοῦλι, χουζοῦρι, σαλότο, μπουλεβαριοῦ, πιάτσα, τὸ παρτίδο του, τὸ ἀντρόσσο, βίζιτα, τὸ ράγκο, κατσίρητσε, μπούχητσε, βαζέστητσε, γιουροῦσι, τσιτσίμπετης, μουστερῆδες, πεσκέσι, σοΐ, ωιχτίμι, βαξὲ καὶ μερικὰ ζευγαρωτὰ μὲ ἑλληνικὰ ταυτόσημα κρατούμενα σφικτὰ ἀπὸ τοῦ βραχίονος: Θόρυβος καὶ πατιρντί, βάσανα καὶ ντέρτια, κουσούρια καὶ λαττώματα, μπάνιο καὶ λουτρό, καὶ πλήθος ἄλλο τοιούτων καὶ χειροτέρων ἔξακολουθοῦν χορεύοντα τὸν κόρδακα ἢ τὸ παρισινὸν κανκάν πρὸς τιμὴν τῆς ψυχαρικῆς Ρωμιοσύνης.

Ἐννοεῖται δτι εἰς τοιαύτην δημήγυριν πλήρη χυδαιότητος δὲν ἔχουν θέσιν ἡ χάρις, ἡ κομψότης καὶ τὸ πνεῦμα. Τψόντι δὲ κ. Ψυχάρης, δσάκις ἀποπειρᾶται νὰ φανῇ ἀστεῖος καὶ χαρίεις, ἀναπτύσσει χάριτας καμήλου. «Ἄς κρινῃ ἔκαστος ἐκ τῶν σωροῦ: «Τὰ βιβλία τοῦ Ἀλφα πουλιούντανε, πουλιούντανε, λέξι κ' ἡσαν κουλουράκια». «Ο μπαμπᾶς του γερὸ κεφάλι κι' ὠραῖο κοντύλι, ἔγραφε κι' δι γιούκας (διεῖδες) μὲ τὴν ὀκᾶ». «Ο Χάλδοδας (έδρατος ἔγδοτης) ἀρχισε ἀπὸ τιποτένια» πουλοῦσε, μὰ τὸν Ἀβραάμ, βιβλία στοὺς δρόμους». Τὴν αἰδημοσύνην τοῦ Γιαννίρη αἰνιττόμενος εὐφυολογεῖ: «Στάσου καὶ νὰ μοιάξῃ ντομάτα». Ἀποθνήσκει δι Ραδούκης, δι νεανήσιος φίλος του καὶ τὸν μοιρολογεῖ ὡς ἔξῆς: «Πάει ἡ καρδερίνα μου ἡ καῦμένη· πᾶν καὶ τὰ φτεράκια της τὰ λιοβαμένα ...» Άχ, Καρδερίνα μου ἐσύ· Καρδερίνα μου, γιὰ πάντα σὲ ἀποχαιρετῶ! Φυσικώτατον εἰς τὸν κ. Ψυχάρην μὲ τὸ ἀνάποδον πνεῦμά του καταντῷ τὸ κατόρθωμα, ὡστε ἀπὸ μοιρολογήματα νὰ παράγωνται γέλωτες καὶ καγχασμοί.

Βρίθει μεταφορῶν καὶ εἰκόνων τὸ βιβλίον. Ἐκ τούτων ὀλίγισται ἔχουν καλὴν τὴν ἐπίνοιαν, ἀλλ' οὐδεμία εἰναι ἐπιτυχής δι' ἑλλειψιν

μέτρου και καλαισθησίας. Τό ποιμπώδες και υπερβολικόν, τό πρόστυχον, συχνότατα δὲ και ἡ μωρολογία ἡ εἰσχωροῦσα και εἰς αὐτὰς τὰς μεταφοράς, προσθέτουν ἀσχημίας ἐπὶ ἀσχημιᾶν.

«Πιπίλιζε δὲ ίδιος τὰ μυαλά του, κατὶ νὰ βρῆ, κατὶ νὰ γράψῃ ἡ και νὰ πῆ ἡ και νὰ κάνῃ, ποῦ νὰ πέσῃς ἀνάσκελα και ν' ἀπορῆς». Ιδού μία εἰκὼν μεταφορική, ἔχουσα, καίτοι σύντομος, πολλὰ τὰ γελοῖα. «Νὰ πέσῃς ἀγάσκελα και ν' ἀπορῆς» εἶναι εἰκὼν γελοία βεβαίως ἀλλὰ πρωτότυπος· τὴν ἔγραψε μόνος δ Ψυχάρης και δὲν υπάρχει φόρδος νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ κανεὶς. Τὴν ἀλληγ όμως εἰκόνα «πιπίλιζε δὲ ίδιος τὰ μυαλά του» ἔδανεισθη παρὰ τῶν χειροτέρων ρομαντικῶν, λόγῳ στενής πνευματικῆς συγγενείας. Ο Brunetière κακίζων τὸν Richepin διὰ τὸ τερατώδες τῶν μεταφορῶν του, ἀναφέρει ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν γελοίαν εἰκόνα: «Gens de lettres qui s'ouvrent le crane pour arracher avec leur doigts une idée de leur cerveau». Έκ τούτου καταφαίνεται πόσον ἔλαττωματικὴ εἶναι ἡ αἰσθησίς τοῦ καλοῦ παρὰ τῷ Ψυχάρη, ἀφοῦ και δταν ζητῇ δανεικὰ κι' ἀγύριστα, δὲν γνωρίζει νὰ ἐκλέγῃ τούλάχιστον τὰ καλίτερα προτιμῶν τὰ χειρότερα.

Αλλὰ και αἱ σύντομοι εἰκονικαὶ φράσεις προδίδουν τὴν τάσιν τοῦ συγγραφέως πρὸς υπερβολάς και τερατολογήματα. «Ἀπὸ τὸν καθημερήσιο τὸν κρότο, κι' δὲ ἀνεμος πιὰ εἰτὲ κουφαθῆ!» «Τὸ μυαλό του πατητῆρι· σὰ σταφύλι τὸ πατοῦσε γιὰ νὰ βγάλῃ ζουμί!»

Κατὰ πᾶσαν σελίδα δ κ. Ψυχάρης φωράται ἀγνοῶν τὴν φρασεολογίαν τοῦ λαοῦ, ὅπερ φυσικώτατον· διότι δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀμεσον ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν λαόν. Τοῦτο παρετηρήθη παρὰ πολλῶν ίδιᾳ παρὰ τοῦ Καρκαθίτσα, τελευταῖον δὲ δ Μωρεάς, γράφων περὶ τοῦ κ. Π. Ζητουνιάτη ἀλλ' αἰνιττόμενος τὸν Ψυχάρην, ἔλεγεν δτι δστις θέλει νὰ συγγράψῃ, ὀφείλει ν' ἀναπνέῃ ἀέρα δονούμενον υπὸ τῆς λαλουμένης γλώσσης.

Ο κ. Ψυχάρης ἀγνοεῖ τὴν οὐσιώδη διαφορὰν ἐννοίας μεταξὺ μυελοῦ και μυελῶν· διότι δ ἐνικός σημαίνει τὸν νοῦν, δ δὲ πληθυντικός τὸν ἀμφιβολὸν ὡς πρὸς τὴν ποιότητα νοῦν, τὸν χαλασμένον ἡ χλευαζόμενον. Καίτοι δὲ ἀγαπᾷ νὰ μαγειρεύῃ τὰ μυαλά κατὰ χιλίους τρόπους, ἔκαστος βλέπει δτι και τὰ μυαλά και δ τρόπος τοῦ μαγειρεύειν αὐτὰ εἶναι ἔνα και ἀσυνήθη εἰς τὸν ίδικόν μας λαόν. Ορθῶς ἄρα θὰ συμπεράνῃ δτι και δ μάγειρος εἶναι ἔνος ἡ ἐγένετο τοισύτος ἔνεκα μακρᾶς ἀποδημίας. Ο Ρωμίδς λέγει π. χ.: «Νὰ μὲ σκοτώσῃς δὲν φεύγω ἀπ' ἑδῶ». Ο κ. Ψυχάρης γράφει: «τὰ μυαλά μου νά μου τὰ πατήσης, δικά σου, μὰ δὲ φέργω!» Ο Χόλδος «ἔβγαλε τὴν ψυχή του, και τὰ μυαλά του, γιὰ νὰ γράψῃ τὸ ποίημα», ἐνῷ δ Ρωμίδς θὰ εἰπῇ: «ἔβγηκε ἡ ψυχή του (δχι ἔβγαλε τὴν ψυχή του) διὰ νὰ τὸ γράψῃ». Εννοεῖται δὲ δτι ἔξαιρέσει τοῦ Ψυχάρη οὐδεὶς Ρωμίδς ἐσκέφθη ποτὲ ἡ ἐτόλμησε νὰ εἰπῇ δτι ἔβγαλε τὰ μυαλά του διὰ νὰ γράψῃ τὸ ποίημα, διότι μὲ βγαλμένα μυαλά οὔτε γράφεται οὕτε γίνεται τι ἀξιον λόγου. Αἱ φράσεις: «τὰ μυαλά του ἔχουνε μιὰ κάποια ἀνακρίβεια», «τὰ μυαλά της φωτιά», «ἀνα-

ζύμωσε τὰ μυαλά», «έργομαχοῦσαν τὰ μυαλά», «τοῦ φωτόλουσε τὰ μυαλά», «σκοτώνει τὰ μυαλά του», «κλόνιζε τὰ μυαλά», καὶ πλήθος ἄλλο τοιούτων ἀποτελοῦν καρυκεύματα ἀσυνείθιστα, μαρτυροῦντα ὅτι δὲ παρασκευάζων αὐτὰ εἰναι ἔνος, συνειθισμένος νὰ μαγειρεύῃ εἰς τὸν τόπον του φωλεάς χελιδόνων καὶ κρέατα ἀλόγων, βατράχων καὶ ποντικῶν.

Δέν εἶναι βέβαια Ρωμιός δὲ γράφων: «Μιὰ φωνὴ θεοτρόμερη», «νὰ μὴ παραπονεῖσαι μὲ τὸ παραπάνω», «σου σπάνει τὰ μοῦτρα δὲ βοριάς», «φοῦσκες τὰ ρουθούνια του», «μπῆκε σὲ μεγάλο θυμό (γαλλισμός)»· «γιὰ πίσω - πίσω περασμένους καιρούς», «νὰ σου κάνη τὸν καραγκιόζη ποῦ σὲ πεθαίνει», «νὰ πολύνη!! (=ν' αὐξήσῃ, νὰ γίνη πολύ)», «εἰσαι πρόσωπο (=μεγάλο ὑποκείμενο)»· «δὲν ἔδωσε παράστασι (=δὲν ἥθελε νὰ φαίνεται, νὰ δείχνεται)», «ρώτημα τοῦ Παρισιοῦ τ' ἄρθρα τοῦ Γιαννίρη», «βαρέθηκες τὰ σιωπήσια», «τοῦ φτειάνουν καὶ τέτοια μαγειρική» (=τοῦ μαγειρεύουν τέτοια), «σπάει ἡ φλόγα», «ἔκανε λάσπη τὴν... (=τὴν ἔβρισε)», «κάμνει μηχανές (δηλ. μηχανεύεται, σοφίζεται)», «νὰ τὸν προσκυνοῦν ἀνάσκελα !!» Ολοὶ προσκυνοῦν μπρούμυτα, ἐκτός τοῦ κ. Ψυχάρη, δστις βλέπει ἀνάποδα τὰ πράγματα ἡ παίρνει ἀνάποδα τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων. Φαίνεται δημως δτι ίδιαζόντως ἀγαπᾷ νὰ συνδέῃ τ' ἀνάσκελα μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπορεῖν. Τὸ εἰδομεν ηδη ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει δτι, διὰ νὰ ἐκφράσῃ κάποιος ἀπορίαν, πίπτει στὸν καναπὲ ἀνάσκελα, ἐνῷ οἱ Ρωμιοὶ τελείως ἀγνοοῦν τὸ εἰδος αὐτὸ τοῦ ἐκφράζειν ἀπορίαν, ἀρκούμενοι, εἴτε δρθιοι, εἴτε καθήμενοι, πρὸς ἔντασιν τῆς ἀπορίας των ν' ἀνοίγουν τὸ στόμα καὶ ἐνίστε τὰς παλάμας, οὐδέποτε δημως τὰ σκέλη πρὸς τὰ ἄνω, ξαπλωνόμενοι εἰς τὸν καναπέν!!

Ο λαὸς ξεύρει νὰ χάφτη τὰ λόγια, ὅχι δημως νὰ τὰ πίνη, ἐνῷ δ. κ. Ψυχάρης ἀντιθέτως πρὸς τὴν δημώδη φρασεολογίαν πλάττει ίδικήν του, καὶ γράφει στερεοτύπως: «ἔπιναν τὰ λόγια του, ἔπινε τὰ λογάκια του, ρουφα τὰ λόγια μου Γιαννοῦλι». Απομακρυνόμενος δ' ἔτι περαιτέρω ἀπὸ τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα τοῦ λαοῦ, δστις τὸν φιλομαθῆ παριστᾶ εἰκονικῶς δτι τρώγει τὰ βιβλία, γράφει δτι καὶ τὰ βιβλία πίνονται καὶ ρουφοῦνται καὶ ἀποτελοῦν μεθυστικὸν ποτόν: «κατάπινε, ρουφοῦσε τὰ βιβλία, μεθοῦσε!»

Πολλάκις ἀτόπως καὶ ἀκαίρως γίνεται ἡ χρῆσις τῶν δημωδῶν ἐκφράσεων «δός του», «τοῦ κάκου», «τὸ κάτω κάτω», «στὸ βρόντο» καὶ πλείστων ἀλλων λέξεων καὶ φράσεων κατὰ κόρον ἐπαναλαμβανομένων. Ολ' αὐτὰ ἀποτελοῦν μαρτύριον διὰ τὸν ἀναγνώστην, ἀλλὰ συνάμα καὶ μαρτύρια δτι δ συγγραφεὺς καὶ δ αἰρεσιάρχης τῆς σωτήριας ίδεας δὲν γνωρίζει τὴν ζωντανήν τοῦ λαοῦ γλῶσσαν, διότι δὲν τὴν γνωρίζει παρὰ διὰ τῶν βιβλίων καὶ τῆς ἀληγοριαφίας καὶ δὲν ἀναπνέει τὸν δονούμενον ἀέρα τῆς δημιουρμένης.

Η'

Εἶνε πολὺ δύσκολος ἡ τέχνη τοῦ λέγειν πολλὰ πράγματα δι' ὀλίγων λέξεων, διότι ἀπαιτεῖται διηγεικής κόπος πρὸς ἐκδίωξιν περιτ-

τῶν καὶ ἀναρμόστων λέξεων καὶ ίδεων, αἴτινες, σταν ἴδιας γράφωμεν, ἔρχονται σωρηδὸν ἀλληλωθούμεναι τίς πρώτη νὰ μελανώσῃ τὸν χάρτην. Πρέπει νὰ μάθωμεν πρῶτον νὰ σδύνωμεν πολλὰ τῶν γραφομένων, πρέπει νὰ ἔξοικειωθῶμεν εἰς τοιαύτας συχνάς θυσίας, ἔχούσας πολλὴν δμοιότητα πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀθραδίου, διὰ νὰ μάθωμεν τὴν τέχνην ἐκείνην.

Εὐκολωτέρα εἰνε ἡ ἀλλη, τοῦ λέγειν δηλαδὴ ὅλιγα πράγματα διὰ πολλῶν λέξεων. Αὐτὴν ἥκολούθησεν δ. κ. Ψυχάρης καὶ ἀνεδείχθη δ φλυαρώτερος συγγραφεὺς τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. «Ἐχει πολλάκις ταῦτοσήμους κατὰ σειρὰν λέξεις ἣ φράσεις τρεῖς, τέσσαρας καὶ πέντε. «Τὸν νοιωθε, τὸ καταλάβαινε, δὲν ἤταν τρόπος νὰ μὴ τὸ καταλάβῃ, τὸ φώναζαν πιὰ κ' οἱ δρόμοι». «Μὲ τὰ ἐμπόδια, μὲ τὸν ἄγωνα, μὲ τὸ γιουροῦς ποῦ γινότανε, μὲ τὸ κακό...» «Ἀφτόθελα, μοναχός του, δίχως κανεὶς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ» κτλ. Αἱ παλιλογίαι καὶ τὰ διπλὰ ταῦτοσημα πλημμυροῦν πᾶσαν σελίδα: «φρόνιμος καὶ μὲ γνώση», «κάνεις μπάνιο», «μπαίνεις στὸ λουτρό», κτλ. Ἐννοεῖται δι τὸ ὑφος παραμάννας, διπερ ἔξέλεξεν ὡς ἐπίχαρι τάχα, συντελεῖ θαυμασίως εἰς τὴν ἔξογκωσιν τῆς φλυαρίας.

‘Αλλ’ δι μεγαλείτερος συντελεστής τῆς ἀδολεσχίας εἰνε ἀναντιρρήτως δ ἀκράτητος πόθος τοῦ Ψυχάρη δι πως γράφων χρησιμοποιήσῃ πᾶν δ. τι λεκτικὸν ἣ τυπικὸν ἀπεθησαύρισεν ἐν τῷ ίδιῳ του Δεξιλογίῳ. Οὕτως ἔξηγεῖται διατὶ τόση πολυλογία καὶ τόσα ἀνόητα καὶ ἀσυνάρτητα καὶ παιδαριώδη, ἀνάξια δλα ἐνὸς σπουδαστοῦ Καθηγγτοῦ, παρατάσσονται ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ τοῦ κ. Ψυχάρη. Ἡ λεξιθηρία εἰνε ἀλάνθαστον σημεῖον ἐλλείψεως ίδεων. ‘Ο δὲ κ. Ψυχάρης διατελεῖ ὃν μέγας λεξιθήρας, οὐ μόνον διὰ τῶν ιδίων μελετῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ δικτύου πυκνοῦ ἀλληλογραφίας καταρτίσας ἐν τῷ γραφείῳ του ἐνυδρεῖον λέξεων, διπος πράττουσιν οἱ ἵχθυοτρόφοι. Ἐκεῖθεν ἀλιεύει τὰς λέξεις του καὶ συγγράφει, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὰς παρατάξῃ καὶ ἐπιδειξῇ λεκτικὸν πλοῦτον.

‘Ο οὕτω συγγράφων δὲν λέγεται συγγραφεὺς ἀλλὰ θεματογράφος καὶ διὰ τοῦτο μᾶς παρουσιάζει κατ’ ἀνάγκην «λέξεων μὲν ποταμόν, νοῦ δὲ σταλαγμόν», ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Πράγματι ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τῶν λέξεων τοῦ Ψυχάρη αἱ ίδεαι του ἀποτελοῦν σταλαγμούς. ‘Ισως ἔνεκα αὐτῆς τῆς πανταχοῦ ἀπλωθείσης διγράτητος, ἔγειναν δλα θάλασσα καὶ τότε δικαίως γράφει δ. κ. Ψυχάρης δι τὰ λόγια καὶ τὰ βιθλία, ὡς ὑδαρή καὶ μὴ στερεά, πίνονται καὶ ρουφοῦνται !!

‘Ἐὰν τὸ ἥμισυ τοῦ «Ονείρου τοῦ Γιαννίρη» ἐρρίπτετο ἔξω, τὸ βιθλίον θὰ ἐκέρδιζεν’ ἀλλὰ θὰ ὑπῆρχε καὶ πάλιν ἀρκετὴ πολυλογία καὶ ταυτολογία, ὅστε νὰ ἐπιβάλλεται καὶ πάλιν ἡ χύσις τοῦ ἥμισεως, ἵνα τὸ βιθλίον, ἐλατούμενον κατ’ ὅγκον, βελτιωθῇ γινόμενον ἥττον κακόν. Οὕτω θ’ ἀπεδεικνύετο ἡ μεγάλη ἀλήθεια ἡ ἐμφωλεύουσα εἰς τὸ φαινομενικῶς παράδοξον ἀπόφθεγμα τοῦ ‘Ησιόδου, δι τὸ ἥμισυ εἰνε περισσότερον τοῦ ὅλου (πλέον εἶναι ἥμισυ παντὸς) — ἀρα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἥμισεως εἰνε περισσότερον καὶ καλλιτερον τοῦ

όλου. Τὸ ἀξίωμα εἰνε ἀληθέστατον καὶ ισχύει διὰ τὸ ἀρνητικὰ ποσὰ
ώς καὶ διὰ πᾶν ἔργον πλείονας ἔχον κακίας καὶ ἐλάσσονας ἀρετάς.

Καὶ ἡ μὲν φιλοπατία ἡ συγγραφικὴ εἰνε κᾶπως ίδισμος διὰ τῶν
ἀλλεπαλλήλων διαιρέσεων καὶ ἀφαιρέσεων ὑπὸ τὸν δρον ὅτι οἱ συγ-
γραφεῖς διμολογοῦν τὴν ἀσθένειάν των· μὴ διμολογοῦντες δῆμως ἐκ-
λαμβάνουν πᾶσαν περικοπὴν λέξεων καὶ φράσεων τόσον ὅδυνηράν,
ὅσον μίαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. 'Αλλ' ὅταν τὸ ὑφος εἰνε ἐλεει-
νόν, τὸ πᾶν εἰνε ἀδιόρθωτον καὶ ἀνίατον· καὶ τὸ χείριστον: οὕτε
πολυμάθεια, οὕτε κρίσις, οὕτε ισχυρὰ νοημοσύνη, οὕτε σοφαὶ γνῶμαι
ώφελοῦν δπως σωθῇ ἐκ τοῦ γελοίου δ γελοίως γράψων. Τὸ πολὺ θὰ
λεχθῇ διὰ τοιοῦτον συγγραφέα διτι εἰπεν δ Ταὶν περὶ τοῦ φιλοσόφου
Main de Biran: «Θὰ ἔχῃ νοῦν ισχυρόν, ἀφοῦ μὲ τοιοῦτον ὑφος
δὲν ἔγεινεν ἥλιθιος».

Μετὰ τὴν ἐναργῆ κατάδειξιν τῶν ριζικῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἔργου
καὶ τῶν ἐρριζωμένων συγγραφικῶν κακιῶν τοῦ ἔργάτου, δύναται τις
νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὡς λογοτέχνης δ κ. Ψυχάρης κατέχει ἐν τῇ νεοελ-
ληνικῇ λογοτεχνίᾳ μίαν τῶν διακεκριμένων... τελευταίων θέσεων.
Καὶ ἐπειδὴ φαίνεται δύσκολον νὰ γράψῃ κανεὶς χειρότερον βιβλίον
τοῦ «Ονείρου τοῦ Γιαννίρη» ἔστω καὶ εἰς μαλλιαρικὸν ἴδιωμα, δὲν
ἥπατήθημεν ισχυρισθέντες ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἀναλυτικῆς ἐπι-
κρίσεως διτι δ Ψυχάρης, δ διδάσκαλος τῆς αἰρέσεως, ὡς λογοτέχνης
εἶνε δ τελευταῖος τῶν μαθητῶν του καὶ διτι διὰ τὸ συμφέρον
τῆς σχολῆς του θὰ ἥτο προτιμότερον νὰ μὴ ἐφιλοδόξει καὶ
δάφνας συγγραφικάς.

Εἰς τὰ περὶ δόξης πολλὰ φιλοσοφήματά του παρέλειψε νὰ ἐκφέρῃ
μίαν σκέψιν, ἥτις ἔρχεται φυσικωτάτη εἰς τὸν νοῦν παντὸς θέλοντος
νὰ φιλοσοφήσῃ ἐπὶ τῶν γραφομένων του. "Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ τὴν
διατυπώσωμεν: "Οστις ποθεὶ νὰ σωρεύσῃ εἰς τὴν κεφαλήν του δλα
τὰ εἰδη τῆς δόξης, φυγαδεύει κ' ἐκεῖνα ποῦ ἔχει καὶ μένει μὲ τὴν
κεφαλήν κενήν πάσης δόξης, ἀλλὰ πλήρη ἀέρος.

*En Κων/λει

ΓΕΩΡΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΜΕΤΑΝΟΙΑ

ΤΕΣ ἄμαρτίες μου δλες 'ς ἔνα σακκί ἔχω κλείσει,
τὰ πάθη, τὲς κακίες, τὴν πρόστυχη χαρά,
κ' εἶνε γυμνή ἡ ψυχή μου· σὰν ἔνα ἐρημοκλῆσι
δποῦ δὲν ἔχ' εἰκόνας, καντήλια καὶ κεριά.

Κι' ἄναφα ἔνα λυχνάρι, καλόγερος χλωμός,
καὶ δέοιμαι 'μπρὸς 'ς τῆς Σκέψης τὸ φῶς γονατιστός.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ